

de Rechtspraak

Rechtbank
Noord-Nederland

Memo

Naar aanleiding van een brief aan de Kamer over het gebruik van de Friese taal heeft de Tweede Kamer diverse vragen gesteld over het gebruik van het Fries in de rechtspraak:

Het Fries in de rechtbank

De leden van de VVD-fractie lezen dat er vanuit de provincie Fryslân zorgen bestaan over het gebruik van het Fries in de rechtbank, één van de onderdelen van de Taalwet. En ook de oorsprong van de Taalwet, want die ligt eigenlijk op 16 november 1951, Kneppelfreed. Toen raakten demonstranten, nieuwsgierigen en journalisten op het Zaailand voor het gerechtsgebouw van Leeuwarden slaags met de politie over het gebruik van het Fries in de rechtbank.

De ervaring van de provincie Fryslân is dat het recht van Friestaligen om hun taal te kunnen gebruiken in de rechtbank en het gerechtshof minder vanzelfsprekend is wanneer de rechtsgang buiten de provincie Fryslân plaats vindt. Met de Wet herziening gerechtelijke kaart en de grotere specialisatie van rechtbanken is dit vaker het geval. Wat vindt de minister daar van, want in de evaluatie is over het standpunt van de minister niks te vinden? Welke ontwikkelingen ziet de minister in de praktijk? En in hoeverre vindt de minister dat het gebruik van de Friese taal in de rechtbank geen theoretisch recht moet zijn?

De leden van de VVD-fractie lezen dat de monitoring van het gebruik van het Fries in de rechtspraak onlangs in gang is gezet. Wat houdt dit precies in? En hoe wordt nu geregeld dat de Taalwet op dit punt in de praktijk nagekomen wordt of kan worden dan wel wat doet de minister daaraan?

De leden van de CDA-fractie constateren, dat de expertcommissie over het Fries in het rechtsverkeer stevige uitspraken doet. De expertcommissie heeft grote zorg over het verschil tussen praktijk en theorie, de beschikbaarheid van tolken bij Friese rechtszaken, de monitoring die (althans op papier) pas zeer recent is gestart en het ontbreken van een actieve uitnodiging aan Friestaligen om hun taal te spreken. "Het recht van Friestaligen om hun taal te kunnen gebruiken in de rechtbank en het gerechtshof is minder vanzelfsprekend wanneer de rechtsgang buiten de provincie Fryslân plaatsvindt, is de ervaring.", meldt de Tussenevaluatie. Welke stappen zet de minister om deze zorgen weg te nemen?

De leden van de D66-fractie lezen de zorgen van DINGtiid over de rechtspraak in het Fries. Ook de D66-fractie heeft hier al eerder aandacht voor gevraagd. Deze leden begrijpen dat de voortgang van het gebruik van het Fries in de rechtbank gemonitord wordt. Kan de minister de resultaten hiervan aan de Kamer doen toekomen?

De leden fan de D66-fraksje lêze de soargen fan DINGtiid oer de rjochtspraak yn it Frysk. Ek de D66-fraksje hat hjir earder al fragen oer stelt. De leden begripe dat de fuortgong fan it gebrûk fan it Frysk

datum 31 maart 2017
onderwerp Frysk binnen RNN
pagina 2 van 6

yn 'e rjochtbank kontrôlearre wurdt. Kin de minister de fuortgongsrapportazje ek mei de Keamer diele?

Monitoring

Binnen de rechtbank Noord-Nederland zijn in 2016 de volgende vragen uitgezet binnen alle afdelingen:
*Hoe vaak hebben medewerkers (alle geledingen, alle afdelingen) te maken met communicatie in het Fries (telefonisch, schriftelijk, yn persoan)? Tijdens de zitting? Op de griffie? De telefonistes? De bodes? BCM? Op alle locaties?
Hoe vaak wordt er een tolk ingezet?
Hoe vaak wordt er een eed of belofte in het Fries afgelegd?
Komen er veel processtukken in het Fries binnen?*

Afdeling Bedrijfsvoering:

Bij het Team P&C/Inkoop en het Team Services en Archief wordt het Fries vrijwel nooit gebruikt. Uit de reacties blijkt dat zelfs bij de telefooncentrale het Fries weinig voorkomt. Bij de bodes is ruim voldoende kennis van de taal aanwezig om gasten te woord te staan. Over het algemeen hebben de medewerkers van het team Communicatie niet vaak te maken met het Fries, een aantal van hen is de taal machtig. Interviews door Omrop Fryslân worden in het Fries afgenomen.

Afdeling Bestuursrecht:

De Griffie is centraal in Groningen gevestigd. De griffieteams Algemene kamer en Belastingkamer hebben dagelijks met het Fries te maken, zij spreken het onderling en met de Friese klanten. Gemiddeld twee keer per jaar wordt een tolk ingezet. En één keer per jaar komen processtukken in het Fries binnen. Er is geen verzoek gedaan een eed of belofte in het Fries af te leggen.

Uitvraag in team 1 afdeling bestuursrecht levert (globaal) op dat in 2015/2016:

- 4x stukken zijn ingediend in de Friese taal;
- 4x is gevraagd om Fries te mogen spreken op zitting *)
- 1x is gevraagd aan de rechtbank om een tolk Fries te verzorgen

*) in 1 geval heeft eiser afgezien van het spreken in het Fries, omdat de rechter het Fries niet in voldoende mate passief beheerste. Er werd niet gevraagd een tolk in te schakelen.

Ruwweg komt uit team 2 naar voren dat de contacten in het Fries niet veelvuldig voorkomen. Het zijn er ongeveer evenveel als uit team 1 naar voren komt.

de Rechtspraak

Rechtbank
Noord-Nederland

datum 31 maart 2017
onderwerp Frysk binnen RNN
pagina 3 van 6

Afdeling Privaatrecht:

Team Familie en Jeugd Groningen:

Rechter: Voor zover ik weet is dit bij F&J Groningen nog niet aan de orde geweest. Wel heb ik als persrechter een aantal malen Omrop Fryslân in het Fries te woord gestaan.

Team Familie en Jeugd Leeuwarden:

Rechter: De medewerkers (rechters en secretarissen) hebben dagelijks te maken met communicatie in het Fries. Dat is vooral yn persoan; een enkele keer telefonisch en schriftelijk eigenlijk niet.

Op de zitting zijn het de justitiabelen die Fries spreken; dat komt niet veel voor. Justitiabelen gaan overigens direct in het Fries over als de emoties hoog oplopen of als de rechter hen daartoe uitnodigt. We hebben een keer op zitting meegemaakt dat de MK-leden geen duidelijk antwoord kregen op een vraag en dat dit geheel anders was toen een van de rechters de vraag in het Fries formuleerde. Binnen korte tijd kregen we een heel helder antwoord. Nogal van belang in jeugd- en familie zaken. Een tolk is hier nog nooit ingezet; iedereen begrijpt het Fries en de enkeling die daar toch aan twijfelt, schakelt een collega in om de zaak over te nemen. Eed of belofte (komt niet veel voor in familierechtzaken) in het Fries is mij niet bekend. Processtukken in het Fries zijn nog niet ontvangen.

Team Handel/Kanton Leeuwarden:

Rechter: Er is mij één civiele rolzaak bekend waarbij de eisende partij de dagvaarding in het Fries had gesteld. De comparitie is ten overstaan van een Friestalige rechter gehouden. Voor de Duitse partij was er een tolk (onze enige tolk is beëdigd in zowel het Duits als het Fries, het kon niet beter).

Verder weet ik dat -soms na uitdrukkelijke uitnodiging- ter zitting wel Fries wordt gesproken. We hebben tweemaal een incident gehad in strafzaken waarin de verdachte zich er (later?) op beriep dat gebruik van het Fries niet mogelijk was waar de verdachte dat wel had gewild. Het ging daarbij om een niet Friestalige OvJ van het FP uit Zwolle en een niet-Friestalige griffier.

Bij familiezittingen komt het wel voor, in kantonzittingen sporadisch.

Teamvoorzitter Handel/Kanton Leeuwarden:

De HK-griffie heeft zeer regelmatig – zeker wekelijks- gesprekken met partijen die – zonder gemachtigde – rechtstreeks bellen en dan Fries spreken. Veel griffiemedewerkers zijn ook zelf Friestalig.

Zittingen waarin (ook) Fries wordt gesproken zijn schaars; is de rechter of een der gemachtigden/advocaten niet (actief) Fries sprekend dan gaat het doorgaans geheel in het Nederlands. Een ruwe schatting: tijdens zittingen op de locatie Leeuwarden wordt zo'n twee keer per maand (ook) Fries tijdens de zitting gesproken: burenzaken, agrarisch getinte zaken, kleine aannemerszaken, consumentenzaken e.d..

Bij mijn weten zijn er de afgelopen jaren bij civiele zaken geen tolken ingezet.

Bij beëdigingen voor bepaalde functies (ambtenaar burgerlijke stand, advocaat e.d.) komen beëdigingen in het Fries regelmatig voor: zo'n twintig keer per jaar?

Bij het beëdiggen van getuigen zijn beëdigingen in het Fries hoge uitzondering.

In de civiele praktijk zien we op een heel enkele keer (in persoon procederende partij) na geen processtukken in het Fries.

Rechtbank
Noord-Nederland

datum 31 maart 2017
onderwerp Frysk binnen RNN
pagina 4 van 6

Teams Handel/Kanton Groningen en Assen::

Er komen geen processtukken in het Fries binnen, noch worden tolken ingeschakeld, noch vragen justitiabelen om in het Fries te mogen spreken, in het Fries de eed of de belofte te mogen afleggen.

Insolventie:

Rechter: Bewindvoerder B. spreekt op mijn zittingen altijd Fries als het een Friese saniet betreft. Dus dat komt geregeld voor, een paar keer per maand. De overige bewindvoerders doen dit niet.

Soms merk ik dat een partij zich beter verstaanbaar zal kunnen maken in het Fries. Dan stel ik voor dat hij/zij Fries gaat praten. Gebeurt ook een paar keer per maand.

Schriftelijk nooit Fries.

Juridische Ondersteuning: Ik communiceer erg weinig in het Fries, heel soms via de telefoon met iemand die een eigen aangifte faillissement heeft ingediend en dat nog moet aanvullen met stukken. Misschien zo'n 5 keer per jaar. Schriftelijk: altijd in het Nederlands.

Soms wordt op de zitting Fries gesproken, maar dit komt niet vaak voor.

CBM:

Zowel op zitting als telefonisch hebben medewerkers in Leeuwarden dagelijks te maken met communicatie in het Fries. Schriftelijk is zeer beperkt. We hebben geen herinnering aan het vertalen van stukken, komt dus vrijwel niet voor bij CBM.

Op de locatie Assen vrijwel niet, al hoewel een aantal medewerkers hier ook Fries spreekt.

We hebben nog niet meegemaakt dat een tolk wordt ingezet.

Er komen vrijwel nooit processtukken in het Fries binnen.

Op de griffies privaatrecht in Groningen en Assen komt het Fries nooit voor.

Afdeling Strafrecht:

Straf Leeuwarden:

Zowel de Juridische Ondersteuning als de rechters hebben tijdens de zittingen een aantal malen per jaar te maken met het Fries. Onderstaand voorbeeld is daarvoor illustratief:

Rechter: *“Bijna op elke zitting als economische politierechter of kantonrechter (strafzaken) in de vestiging Leeuwarden, komt communicatie in de Friese taal aan de orde. Ik schat zo'n 5 tot 10%. In kwantitatief opzicht is dit percentage misschien beperkt, maar kwalitatief acht ik het van grote waarde.*

Het schept vertrouwen in de rechtspraak. De justitiabele voelt zich beter gehoord. Ook voor slachtoffers en/of publiek is het soms van belang.

Als de rechter actiever zou zijn in het uitdragen van de Friese taal, dan is mijn overtuiging dat het percentage hoger wordt.

Wanneer de rechter in de Nederlandse taal spreekt is de justitiabele/verdachte vaak geneigd en bereid zich aan te passen en spreekt Nederlands; wellicht in de hoop op een gunstiger vonnis...

de Rechtspraak

Rechtbank
Noord-Nederland

datum 31 maart 2017
onderwerp Frysk binnen RNN
pagina 5 van 6

Waar bij de verdachte veel wantrouwen tegenover instanties bestaat zie je dat er juist wel Fries wordt gesproken; uit dwarsigheid of om een statement te maken.

Ik stimuleer waar mogelijk dat verdachten de Friese taal spreken. Als de ovj of een raadsman laat merken dat hij/zij de Friese taal niet of niet voldoende machtig is (met name met ovj's van het Functioneel parket uit Zwolle gebeurt dat wel eens, maar ook zetten ovj's uit Drenthe of Groningen wel eens van die grote ogen op) vat ik het betoog zoveel mogelijk samen in de Nederlandse taal. Maak liever geen gebruik van een Friese tolk. Het wekt de indruk dat ik als rechter de Friese taal niet machtig zou zijn.

Leent de zaak zich ervoor dan is de inzet van een tolk geboden. Heb een aantal keer te maken gehad met een Friese tolk, oa in de zaak X. Juist in die zaak is het naar mijn inschatting (sneller) tot een inhoudelijke verklaring van verdachte gekomen door de inzet van Friestalige ondervragers.

Bij getuigenverhoren (als zittingsrechter of als rechter-commissaris) zag ik geregeld het belang van goede kennis of beheersing van de Friese taal. Er zijn verschillen in het benoemen van lichaamsdelen of bepaalde waarnemingen.

Denk bijv. aan de nuances voor "voet" in de Friese en de Nederlandse taal. Heb extra alertheid op miscommunicatie ontwikkeld. Wees er als rechter op bedacht dat de (Friestalige, maar Nederlands sprekende) verdachte of getuige niet zijn/haar eerste taal spreekt en dat daardoor de gebezigde bewoordingen niet een juiste weergave kunnen vormen van hetgeen men tracht te zeggen.

Op de locaties in Assen en Groningen heb ik nog niet meegemaakt dat een justitiabele Friese wilde spreken.

Processtukken en beëdiging in de Friese taal komen slechts sporadisch voor."

Straf Assen en Straf Groningen:

Spreken en lezen in het Fries is geen issue binnen deze teams.

Klachtenfunctionaris:

Nog nooit een klacht ontvangen over dit onderwerp.

Communicatie in het Fries is geen probleem, de klachtenfunctionaris beheerst het Fries..

Gerechtsbestuur

Twee leden van het bestuur beheersen het Fries.

Uit de reacties blijkt dat binnen de rechtbank daar waar het aan de orde is het gebruik van het Fries actief wordt gefaciliteerd en waar nodig gestimuleerd.

Naast deze interne peiling van de ervaringen met het Fries vinden ook jaarlijks ontmoetingen plaats met het Afuk, Dingtiid en de Ried fan de Fryske Beweging om extern de vinger aan de pols te houden.

Daarnaast kan gemeld worden dat in alle oproepingen en uitnodigingen voor zittingen, ook die voor de locaties Assen en Groningen, een zinsnede in de Friese taal is opgenomen waarin wordt gewezen op het recht het Fries te gebruiken:

In persoan dy't yn de provinsje Fryslân wennet, tahâldt of dêr syn sit hat en dy't op de rjochtsitting by de rjochtbank Noard-Nederlân fan amtswegen it wurd fiert of ferplichte is om him oan in ferhoar te ûnderwerpen of it foech hat om it wurd te fieren, hat it foech en betsjenje him fan de Fryske taal.

de Rechtspraak
Rechtbank
Noord-Nederland

datum 31 maart 2017
onderwerp Frysk binnen RNN
pagina 6 van 6

As jo it foarnimmen hawwe om gebrûk te meitsjen fan jo rjocht om op de sitting Frysk te praten, dan soe de rjochtbank it op priis stelle as jo dat tidich witte litte. Jo stelle dêrmei de rjochtbank yn de gelegenheid om as it ynsetten fan in tolk winsklik is, dat op `e tiid te regeljen.

Op het intranet van de rechtbank is een volledige site gewijd aan de Wet Friese taal. Op deze voor alle medewerkers toegankelijke site wordt uitgebreid ingegaan op alle facetten van deze Wet en de consequenties ervan voor de dagelijkse gang van zaken binnen de rechtbank.

Met betrekking tot de tolkenproblematiek werkt de rechtbank samen met het hof en de Afûk in een werkgroep die zich hierover buigt. Dit heeft tot op heden helaas nog niet tot concrete resultaten geleid: geen van de tolken is geslaagd voor het examen..

De zorgen die zijn geuit over het recht de Friese taal te gebruiken buiten de provincie worden voor de rechtbank Noord-Nederland op basis van het bovenstaande m.i. grotendeels weggenomen.

Ten aanzien van de zorgen die zijn vernomen met betrekking tot de volwaardigheid van de zittingslocatie Leeuwarden na HGK verwijs ik naar het Zaakverdelingsreglement van de Rechtbank Noord-Nederland (Staatscourant nr. 21979, gepubliceerd op 2 mei 2016). Hieruit blijkt dat alle zaken op alle locaties van de rechtbank Noord-Nederland worden behandeld behoudens een aantal bestuursrechtelijke zaken. En om ook bij deze zaken recht te doen aan het lokale belang is de volgende paragraaf opgenomen in het zaakverdelingsreglement:

“Voor alle zaken op het terrein van het bestuursrecht geldt dat de rechtbank kan beslissen, al dan niet op verzoek van een partij, om een zaak die volgens het schema in Groningen wordt behandeld, in Assen of Leeuwarden ter zitting te behandelen, bijvoorbeeld vanwege de regionale binding.”

Voor zover de behandeling van de “Makkingaster mestsilo zaak” tot vragen heeft geleid, is het van belang te weten dat het hier een strafzaak van het Functioneel Parket te Zwolle (milieustrafzaak) betrof. Conform een al jaren bestaande landelijke afspraak brengt het FP Zwolle deze zaken aan bij de rechtbank Overijssel die dergelijke zaken in Almelo pleegt te behandelen. Onze rechtbank heeft daarin geen rol of invloed.

Hoogachtend,